

Van Drenthe tot aan 't Wad

Over landschap, archeologie en geschiedenis van Noord-Nederland

Essays ter ere van Egge Knol

Annet Nieuwhof en Albert Buursma (redactie)

Met bijdragen van

Jelle Arjaans	Han Nijdam
Xandra Bardet	Richard Paping
Albert Buursma	Sebastiaan Pelsmaeker
Casper van Dijk	Wietske Prummel
Wim van Es	Reinder Reinders
Karel Essink	Wijnand van der Sanden
Hidde Feenstra	Niek Scheepens
Henny Groenendijk	Mans Schepers
Axel Heinze	Chris Smit
Nelleke IJssennagger-van der Pluijm	Diana Spiekhout
Riemer Janssen	Harm-Jan Streurman
Goffe Jensma	Ernst Taayke
Angelique Kaspers	Theun Varwijk
Gilles de Langen	Henk van der Velde
Tineke Looijenga	Leo Verhart
Hans Mol	Vincent van Vilsteren
Johan Nicolay	Peter Vos
Annet Nieuwhof	Ben Westerink
Bert Nijboer	Jan van der Wis

Deze uitgave werd mede mogelijk gemaakt door:

COLOFON

UITGEVER	Vereniging voor Terpenonderzoek p/a Groninger Instituut voor Archeologie Poststraat 6 9712 ER Groningen
EINDREDACTIE	A. Nieuwhof
OPMAAK EN OMSLAG	Redactie
ABONNEMENTEN	Via lidmaatschap vereniging (www.terpenonderzoek.nl)

ISSN 0920-2587

ISBN 9789082969146

Copyright © 2023 Individual authors and Vereniging voor Terpenonderzoek

Omslagontwerp A. Nieuwhof. Achtergrond: paleogeografische kaart 800 n.Chr. door P.C. Vos en S. de Vries (TNO/Deltares). Foto's: M. de Leeuw en S. Veenstra (Groninger Museum), A. Heinze, A. Kaspers & T. Varwijk, J.R. Beuker, S. Pelsmaeker, S. Rus (Fries Museum). De tekening links is afkomstig uit de *Robles-atlas* (1572), Terschelling vanaf zee is afkomstig uit *De Caerte van die Oosterse See* (1544/1558).

Inhoudsopgave

	Voorwoord	7
	<i>Annet Nieuwhof en Albert Buursma</i>	
1	De vorming en het verdwijnen van het holocene veen in Noord-Nederland	11
	<i>Peter C. Vos</i>	
2	De tijdbalk in de sloot	25
	<i>Ben Westerink en Harm-Jan Streurman</i>	
3	<i>Pflugspuren im Watt</i>	33
	<i>Axel Heinze</i>	
4	Akkeren op de kwelder	41
	<i>Mans Schepers, Chris Smit en J.F. (Niek) Scheepens</i>	
5	Terug naar Paddepoel. Schapenhouderij op de oevers van de rivier de Aa	53
	<i>Wietske Prummel</i>	
6	De noordelijke Hondsrug, poort naar het noorden. Betrekkingen in de Romeinse tijd en vroege middeleeuwen	61
	<i>Wim A. van Es en Henny A. Groenendijk</i>	
7	Mith egge and mith orde. Tweesnijdende zwaarden uit Friesland en Groningen vanaf de prehistorie tot in de late middeleeuwen	77
	<i>Diana Spiekhout, Han Nijdam en Casper van Dijk</i>	
8	Een wierde met een grafveldwierde te Rasquert (Gr.). Archeologische gegevens van 300 voor tot 1500 na Chr.	93
	<i>A.J. (Bert) Nijboer en Johan A.W. Nicolay</i>	
9	Ezinge in de vroege middeleeuwen	105
	<i>Annet Nieuwhof</i>	
10	Vreemd én vertrouwd: de Tritsum-variant van Hessens-Schortens aardewerk	115
	<i>Ernst Taayke</i>	
11	Spinstenen – meer dan een aanwijzing voor textielproductie alleen	125
	<i>Angelique Kaspers en Theun W. Varwijk</i>	
12	Alledaags en toch bijzonder: drie replica's uit Hogebeintum	139
	<i>Sebastiaan Pelsmaeker</i>	
13	De volstrekte behoefte tot echte kennis van het waar gebeurde	149
	<i>Tineke Looijenga</i>	

14	De <i>Lex Frisionum</i> en archeologie	155
	<i>Nelleke IJssennagger-van der Pluijm</i>	
15	Vroege benedictijner kloosterboerderijen in Zuidwest-Friesland	161
	<i>Gilles de Langen en J.A. (Hans) Mol</i>	
16	De Alsengem van Britsum en een catalogus van alle Nederlandse exemplaren	175
	<i>Vincent van Vilsteren</i>	
17	‘Det is toren’ en andere vroege bezitterssporen in de Middelnedersaksische handschriften uit de <i>Richthofenkolleksje</i>	187
	<i>Riemer Janssen</i>	
18	Hoofdelingen, kloosters en economie in het Waddengebied in de late middeleeuwen en vroegmoderne tijd	197
	<i>Hidde Feenstra</i>	
19	Een duit met vele gezichten	209
	<i>Jan C. van der Wis</i>	
20	Een gedetailleerde reconstructie van de zuidoostelijke Marne eind 17de eeuw aan de hand van een kaart van Beckeringh uit 1771	214
	<i>Richard Paping en Reinder Reinders</i>	
21	Kweldergebruik in Groningen in de 18de en 19de eeuw	225
	<i>Albert Buursma</i>	
22	De meetlat van Reitsma	237
	<i>Jelle Arjaans</i>	
23	Veengelden in Drenthe	247
	<i>Karel Essink</i>	
24	Zulks moet door ons worden tegengewerkt. Over een bijzondere veenvondst bij Nieuw-Weerdinge (gem. Emmen, Dr.) en de relatie tussen het Rijksmuseum van Oudheden en het Drents Museum	253
	<i>Wijnand van der Sanden</i>	
25	Archeologie op wereldtentoonstellingen	261
	<i>Leo Verhart</i>	
26	De beslagen vensters van mijn tijdmachine. Continuïteit en cesuur in de geschiedenis van Friesland	269
	<i>Goffe Jensma</i>	
27	Archeologie voor de massa. Interesse voor archeologie en hoe er mee om te gaan	277
	<i>Henk van der Velde</i>	
	Bibliografie Egge Knol	287
	<i>Annet Nieuwhof en Albert Buursma</i>	